ПАМЕТНИК КОСТНИЦА НА ЗАГИНАЛИТЕ ЗА РОДИНАТА ОФИЦЕРИ, ПОДОФИЦЕРИ И ВОЙНИЦИ ПРЕЗ ВОЙНИТЕ 1912–1913 Г., 1915–1918 Г.

Паметникът костница се намира в центъра на старите варненски гробища. Той е изграден през 1935 г. по решение на Варненския общински съвет след преместването на православните и военните гробища, намиращи се тогава в района на сегашния Пантеон. По това време в тях били погребани тленните останки на десетки офицери и стотици войници от войните през 1912–1913 г. и 1915–1918 г. След решението за преместване на гробищата, по инициатива на командира на 8-а Приморска пехотна дружина полковник Димков Общината обявила конкурс за паметник върху братската могила на препогребаните в новите гробища офицери и войници. Проектите били публикувани и изложени в сградата на Общината в продължение на един месец, през който, от пролетта на 1935 г., започнало преместването на християнските гробища на новото им място, което сега се пада на бул. "Владислав" срещу автогарата. В края на месец май Общината обявила победителя в конкурса – варненския архитект Жельо Богданов, самият той участник в Първата световна война и преминал в запаса с чин поручик.

Успоредно с преместването на градските гробища на новото им място и изграждането на паметник върху войнишката братска могила по идея на полк. Димков бил обявен и конкурс за паметник на жертвите от трите войни, който да бъде изграден в центъра на града. За определяне на неговото място на 28 февруари 1935 г. полк. Димков, арх. Дабков, арх. Гинев, арх. Несторов, инж. Димов и скулпторът Кирил Георгиев обиколили града и направили предложение за две места, едното от които било на Ченгене пазар, тоест в градинката пред клиниката на д-р Шишков, а за другото място те предложили да се отнеме част от ъгъла на Девическата гимназия – онзи ъгъл, на чието място сега се намират фонтаните пред Общината.

ПРОЕКТИ

Конкурсът преминал при доста оживени спорове, но в края на краищата на първо място се класирал варненският художник Наум Попанастасов, който проектирал ограден с балюстрада постамент с бронзови релефи на четирите му страни, две детски фигури върху него и поздравяваща войнишка фигура от бронз на върха, стъпила върху пиедестал с бронзов медал за храброст върху лицевата страна. Още в процеса на неговото проектиране настоятелството на дружество "Инвалид" включило паметника в проектите за изграждане на комплекс "Инвалиден дом-паметник-музей-мавзолей", Общината отпуснала парцел и между варненци тръгнала подписка за събиране на средства. Когато проектът на Попанастасов спечелил конкурса, общинските съветници решили да започнат строителството на паметника преди строителството на Дома музей-мавзолей, а компетентното жури взело окончателно решение паметникът да бъде изграден на мястото на североизточния ъгъл на градинката "Севастопол" срещу тогавашната Мъжка гимназия, сегашната Художествена галерия. За съжаление по някакви причини нито музеят мавзолей, нито паметникът били изградени, макар и да останали в архивите като най-големия мемориален комплекс, проектиран в памет на жертвите на трите войни от Варна.

Проектът на Инвалидния дом-паметник-музей-мавзолей

До края на 1935 г. Паметникът костница в новите гробища бил изграден. Неговият архитектурен силует е в стила на братските могили – с широк плочник и с нисък гранитен плинт с размери 3 на 5 м в центъра на плочника. Архитектурна композиция от един вертикален и един хоризонтален обем, изграден от дялани камъни с вградени паметни плочи оформят постамента. Върху тях са гравирани имената на 240 загинали офицери и войници. На лицевата плоча е гравиран текст: "Загинали за Родината офицери, подофицери и войници от гр. Варна през войните 1912–1913 г.". Под текста са изписани имената на един подполковник, един майор, 4 подпоручици, 6 подофицери, 10 младши подофицери и 36 редници. Върху двете странични плочи, северната и южната, са подредени в колони имената на още 183 офицери и нисши чинове – 1 полковник, 1 подполковник, 4 капитани, 9 подпоручици, 10 поручици, 5 офицерски кандидати, 6 старши подофицери, 16 младши подофицери, 14 ефрейтори и 117 редници. Върху каменния постамент е изваян от сива чукана мозайка 7-метров кръст. Няма съхранена информация за някакво специално откриване.

Макар и настрани от Паметника портал, Паметникът-костница си останал част от паметта на Варна и тържествата в памет на жертвите на трите войни никога не го подминават. В дните на национална почит пред него са поставяни венци и цветя, с военна музика и тържествен марш са отбелязвани кръглите годишнини. Без съмнение, издържал проверките на отминалото време, Паметникът костница ще бъде част и от нашето бъдеще.